

ע"פ 4743/17 - חסן כיאל נגד מדינת ישראל

בבית המשפט העליון

ע"פ 4743/17

לפני: המערער:
כבוד השופט מ' מזוז
חסן כיאל

נגד

המשיבה: מדינת ישראל

ערעור על החלטת בית המשפט המחוזי בחיפה (השופטת ע' חן-ברק) מיום 13.5.2017 בעפ"ת 49003-04-17

תאריך הישיבה: כ"א באב התשע"ז (13.8.2017)

בשם המערער: עו"ד נאג'י עאמר

בשם המשיבה: עו"ד לינור בן אוליאל

החלטה

1. ערעור על החלטתו של בית המשפט המחוזי בחיפה (השופטת ע' חן-ברק) מיום 13.5.2017 בעפ"ת 49003-04-17, אשר דחה את בקשת המערער להארכת מועד להגשת ערעור על פסק דינו של מיום 12.3.2013 בתת"ע 1132-11-12.

2. ביום 12.3.2013 הרשיע בית משפט השלום לתעבורה בעכו את המערער, על-פי הודאתו, בעבירות של נהיגה

עמוד 1

ללא רישיון בתוקף וללא פוליסת ביטוח בתוקף. המדינה עתרה להטלת עונש מאסר בפועל, אולם בית המשפט החליט לגזור על המערער עונש מאסר על תנאי וכן עונשים נוספים לרבות פסילת רישיון (תת"ע 1132-11-12, להלן: התיק הראשון).

3. בחלוף שנה, ביום 12.3.2014, הורשע המערער על ידי בית משפט השלום לתעבורה בעכו בתיק תעבורה נוסף, בגין עבירות של נהיגה ללא רישיון נהיגה תקף, נהיגה בזמן פסילה, ונהיגת רכב ללא ביטוח. גם הפעם עתרה המדינה להטיל על המערער עונש מאסר בפועל, אך בית משפט דחה את בקשתה, ובגזר דינו מיום 14.12.2016 הורה על הארכת עונש המאסר המותנה למשך שנתיים נוספות, לצד עונשים נוספים (פל"א 2411-03-14, להלן: התיק השני). המדינה הגישה ערעור על קולת העונש לבית המשפט המחוזי (עפ"ת 61556-01-17).

4. ביום 30.4.2017, לאחר הגשת ערעור המדינה בתיק השני, ובחלוף כארבע שנים מאז מתן פסק הדין בתיק הראשון, פנה המערער לבית המשפט המחוזי בבקשה שיוארך לו המועד להגשת ערעור על פסק דינו של בית משפט השלום לתעבורה בתיק הראשון. נימוקו העיקרי של המערער היה, כי סיכויי ערעורו הם טובים, שכן בפסק הדין נפלה טעות היורדת לשורשו של הליך. לפי הנטען, בית משפט השלום לתעבורה לא הורה על מינוי סניגור למערער למרות הודעת המדינה כי בכוונתה לעתור להטלת עונש מאסר בפועל, וזאת חרף חובתו לעשות כן בהתאם להוראות סעיף 15א לחוק סדר הדין הפלילי [נוסח משולב], התשמ"ב-1982 (להלן: החסד"פ).

5. בית המשפט המחוזי דחה את בקשת המערער. נקבע כי בהתאם להלכה הפסוקה נדרש "טעם ממשי המניח את הדעת" לשם הארכת מועד בהליך פלילי, וטעם כזה לא הוצג, וגם לא ניתן כל הסבר מדוע המתין המערער יותר מ-4 שנים עד להגשת הבקשה להארכת מועד, וזאת במיוחד בשים לב לכך שהמערער היה מיוצג כבר החל מיום 11.3.2014, במסגרת התיק השני. עוד הודגש כי גם אם אכן נפל פגם בהליך בתיק הראשון "דומה כי לא נגרם למבקש עיוות דין". לפיכך, קבע בית המשפט, כי בנסיבות הענין יש לתת את הבכורה לעקרון סופיות הדיון והוודאות המשפטית, ולדחות את הבקשה.

6. כלפי החלטה זו מופנה הערעור שלפני, בגדרו חוזר המערער על טענתו באשר לפגם המהותי שנפל בפסק דינו של בית משפט השלום לתעבורה. לשיטתו, העובדה שהיה מיוצג במסגרת התיק השני אינה שוללת את עיוות דין שנגרם לו בשל מחדליהם של בית משפט השלום לתעבורה ושל המדינה שלא עמדה על כך שבית המשפט יסביר למערער את זכויותיו.

בתגובת המדינה לערעור נטען כי יש לדחותו היות שהמערער לא הרים את הנטל הכבד המוטל עליו נוכח חלוף הזמן, להצביע על טעם ממשי המניח את הדעת בגינו לא הוגש ערעור במועד. המדינה טוענת כי הגם שהיה על בית משפט השלום לתעבורה למנות סניגור למערער במסגרת התיק הראשון, אין להסיק מכך כי נגרם לו עיוות דין. כן הצביעה המדינה על כך שהבקשה להארכת מועד הוגשה רק לאחר שנודע למערער כי המדינה הגישה ערעור על קולת העונש בתיק השני, במסגרתו היא מבקשת להפעיל את עונש המאסר על תנאי שהושת על המערער בתיק הראשון. עוד טוענת המדינה כי סיכויי הערעור בתיק הראשון נמוכים, שכן המערער הודה במסגרת התיק השני, בהיותו מיוצג, כי תוקף רישיון הנהיגה שלו פקע עוד בשנת 2003, ולמעשה גם היום המערער אינו טוען שמסר הודאת שווא כלשהי במסגרת התיק הראשון.

7. בדיון לפני חזרו באי כוח הצדדים על עיקרי טענותיהם דלעיל. בא כוח המערער מיקד את טיעונו בכך שנוכח הפרת זכותו של המערער לסנגור בהליך הראשון, יש לבטל את ההליך ולנהל את המשפט מחדש, למרות שחלפו יותר מ- 4 שנים, ולשם כך נדרשת הארכת המועד להגשת הערעור על פסק הדין הראשון. מנגד, הדגישה באת כוח המדינה כי אמנם אינה חולקת על כך שהיה צריך למנות סנגור למערער בהליך הראשון, אך בה במידה אין מחלוקת שלא היה למערער רישיון בר תוקף וממילא לא נגרם לו כל עיוות דין. לעמדת המדינה, מדובר בבקשה שהוגשה מטעמים טקטיים בתגובה לערעור המדינה על גזר הדין בתיק השני, ונכוח הזמן הרב שחלף אין כל צידוק להיענות לה.

דיון והכרעה

8. אין בערעור זה כל ממש ודינו להידחות.

9. אכן, בעוד בהליכים אזרחיים נדרשים "טעמים מיוחדים שיירשמו" כדי לאשר הארכת מועד להגשת ערעור (תקנה 528 לתקנות סדר הדין האזרחי, התשמ"ד-1984), הרי שבהליכים פליליים אין דרישה מקבילה ולבית המשפט מוקנה שיקול דעת רחב לענין זה. ואולם גם בהליכים פליליים נדרש "טעם ממשי המניח את הדעת" לשם מתן הארכת מועד להגשת ערעור, וזאת בשל הצורך "להציב גבול להימשכותם של הליכים; לאינטרס בדבר סופיות הדיון; לאינטרס בדבר יציבות המשפט; ולאינטרס בדבר ניהול אפקטיבי של המערכת השיפוטית בדרך שתמנע יצירת אנדרלמוסיה ופגיעה בשירות הניתן לציבור בבתי המשפט שלערעור" (ע"פ 4946/07 מקלדה נ' מדינת ישראל, פסקאות 8-9 (19.2.2009)), וכן ראו ב"ש 230/86 עצמון נ' מדינת ישראל, פ"ד מ(2) 353 (1986); בש"פ 3239/99 זבורוב נ' מדינת ישראל (14.6.99); בש"פ 6742/01 בן הרוש נ' מדינת ישראל, (30.9.2001); וע"פ 8338/09 כדר נ' מדינת ישראל (31.1.2010) והאסמכתאות הרבות הנזכרות שם). וכך סוכמה זה לא מכבר ההלכה בסוגיה זו -

"נקודת המוצא הדיונית היא כי על בעלי הדין לעמוד במועדים הקבועים בחוק, בענין הגשת ערעור וכן בכל ענין אחר, וכי משחלף המועד לא יתאפשר עוד לנקוט בצעד המשפטי המבוקש... וזאת משום חשיבותם של עקרון סופיות הדיון ושל ערכי הוודאות והיציבות במשפט... עם זאת, בשל חשיבותם של הערכים המהותיים של הדין העונשי, העומדים בהקשר זה במתח עם אלה הדיוניים - ובראשם בירור האמת, שמירה על שלום הציבור ועל הסדר הציבורי והגנה על זכויות הפרט - הותר המחוקק פתח לחריגה מהכלל בדבר מניין הימים להגשת ערעור בהליך פלילי, כשיישומו של חריג זה נתון לשיקול דעתו של בית המשפט היושב בדיון.

על רקע זה התגבשו בפסיקה המבחנים להחלתו של החריג הקבוע בסעיף 201 לחסד"פ. כך נקבע, כפי שציין בית המשפט המחוזי, כי על מנת שיוארך המועד להגשת ערעור, שומה על המבקש להראות 'טעם ממשי המניח את הדעת' לאיחור. ועוד נקבע בפסיקה, כי בגדרי השיקולים המנחים לבחינת קיומו של טעם כאמור באים, בין היתר, הנימוק לאיחור; משך האיחור; סיכויי הערעור בהליך העיקרי; האינטרס הציבורי בהכרעה בו; חשיבותן של הזכויות העלולות להיפגע מאי-הכרעה; וקיומו של חשש לעיוות דין במידה שתיחסם בפני המבקש הדלת המובילה מן הפרוזדור אל הטרקלין של ההליך העיקרי (ע"פ 6955/15 בלאו נ' עיריית חיפה, פסקה 8 (16.6.2016)).

10. על רקע זה גלוי לעין כי הבקשה הנדונה אינה מבססת כל עילה ראויה להארכת מועד. בחינת אמות המידה שנקבעו כאמור לענין הארכת מועד בנסיבות הענין דנן מובילה למסקנה כי דין הבקשה להידחות. בענייננו לא ניתן כל "טעם ממשי המניח את הדעת" לאיחור בהגשת הבקשה. המערער אמנם לא היה מיוצג בהליכים בתיק הראשון אך לכל המאוחר כשנה לאחר מכן (כ- 3 שנים קודם להגשת הבקשה), בהליכים בתיק השני, הוא היה מיוצג והיה בידו לעמוד על הפגם שנפל באי מינוי סנגור למערער בתיק הראשון. גם משך האיחור בענייננו הוא חריג, יותר מ- 4 שנים.

ואשר לאינטרס הציבורי. על פני הדברים לא נגרם למערער כל עיוות דין עקב אי מינוי סנגור. בהתאם לסעיף 15א לחסד"פ, מקום שסבר התובע כי קיימת אפשרות שיבקש מבית המשפט להטיל על הנאשם עונש מאסר בפועל, עליו להודיע על כך לבית המשפט, ומשנמסרה הודעה כאמור "ימונה לנאשם שאינו מיוצג סנגור". בהמשך לכך קובע סעיף 15ב לחסד"פ כי בית משפט לא יטיל עונש מאסר בפועל על נאשם שאינו מיוצג. בענייננו, אמנם לא מונה למערער סנגור בהליך בתיק הראשון, למרות הצהרת התביעה כי בכוונתה לעתור לעונש של מאסר בפועל, אך בית המשפט גם לא נענה כאמור לבקשת התביעה ולא השית על המערער עונש של מאסר בפועל, ובכך הוגשמה ההוראה המהותית שבסעיף 15ב לחסד"פ, שלא יוטל עונש מאסר בפועל על נאשם בלתי מיוצג. לכך יש להוסיף כי המערער הורשע בתיק הראשון לפי הודאתו, ואין חולק, גם כיום, כי בעת הנדונה לא היה בידי המערער רישיון נהיגה בר תוקף, כך שאין גם חשש להרשעת שווא. לא למותר לשוב ולהזכיר כי עניינו של התיק הראשון מושא הבקשה היה באישום פשוט בגין נהיגה ללא רישיון נהיגה וללא ביטוח בני-תוקף. חזקה על המערער שידע היטב בעת שהודה באישומים נגדו, גם ללא ייצוג, אם החזיק ברישיון וביטוח בני-תוקף אם לאו.

11. סוף דבר: לא מצאתי כל עילה להתערב בהחלטתו של בית משפט קמא אשר דחה את בקשת המערער להארכת מועד כאמור. אשר על כן הערעור נדחה.

ניתנה היום, כ"ג באב התשע"ז (15.8.2017).

שׁוֹפֵט